

Jan Misiuna

FINANSOWANIE DZIAŁAŃ POLITYCZNYCH W JAPONII – ZARYS REGULACJI I PRAKTYKI USTROJOWEJ

Wprowadzenie

Finansowanie działań politycznych to bardzo rozbudowany blok zagadnień. Przystępując do analizy zjawiska w danym państwie, trzeba się zmierzyć nie tylko z tekstem regulacji prawnych dotyczących finansowania partii politycznych, ale również przeprowadzić studia nad systemami: partyjnym, wyborczym i politycznym jako takimi, nad kulturą polityczną, historią i samym społeczeństwem oraz nad uwarunkowaniami ekonomicznymi, czyli wszystkim tym, co wpłynęło na ewolucję danego państwa i co je konstytuuje. Warto także osadzić badanie w kontekście systemów finansowania działań politycznych w innych państwach, aby uzyskać odpowiednią perspektywę analizy oraz możliwość dokonania porównań międzynarodowych. Przygotowanie takiego obszernego studium i zapoznanie się z nim to bardzo trudne zadania, wiele wymagające zarówno od autora, jak i odbiorcy. Autor nie aspiruje tu do wyczerpania tematu systemu finansowania partii politycznych w Japonii. Jego celem jest jedynie krótkie przybliżenie polskiemu odbiorcy tego tematu wraz z kontekstem.

1. Pozycja partii politycznych w Japonii

Charakterystyczną cechą japońskiego systemu partyjnego jest to, że przez większą część okresu powojennego, szczególnie w latach 1955–1993, gdy funkcjonował tzw. system 1955 (*gojūgonen taisei*), przeważała Liberalno-Demokratyczna Partia Japonii (LDPJ)¹. Dominacja LDPJ w połączeniu z wielomandatowymi okręgami wyborczymi i ordynacją większościową doprowadziła do powstania w jej ramach

---

¹ System 1955 to system partii dominującej, w którym główną rolę odgrywała LDPJ, rządząca nieprzerwanie w latach 1955–1993 i ponownie w latach 1994–2009, a następnie od 2012 r. Patrz np. *The Evolution of Japan's Party System Politics and Policy in an Era of Institutional Change*, red. L.J. Schoppa,

konkurujących ze sobą frakcji, zwykle kierowanych przez charyzmatycznego lidera². Tym samym najważniejsza partia polityczna w Japonii była w gruncie rzeczy federacją frakcji, pozbawioną silnej struktury centralnej³. Decentralizacja partii politycznych oraz system wyborczy z wielomandatowymi okręgami wyborczymi wymuszał na poszczególnych konkurujących ze sobą frakcjach dużą efektywność w zbieraniu środków na potrzeby wyborcze, nie tyle by walczyć z innymi partiami, ile w celu walki z innymi frakcjami w ramach własnej partii. W efekcie doszło do uzyskania przez Liberalno-Demokratyczną Partię Japonii jako całość znaczącej przewagi nad konkurentami pod względem wielkości środków pozostających w jej dyspozycji, co z kolei przyczyniło się do utrzymywania przez nią pozycji dominującej w całym systemie⁴. Jednocześnie sytuacja ta prowadziła do wzrostu kosztów kampanii wyborczych w ujęciu holistycznym.

Wydaje się, że automatyczne przykładanie euroatlantyckiego rozumienia terminu „partia polityczna” do warunków japońskich prowadzi do błędnego rozumienia lokalnej specyfiki. Owszem, partie polityczne w Japonii zajmują się prowadzeniem kampanii wyborczych, mobilizacją elektoratu, socjalizacją polityczną czy tworzeniem programów politycznych, a także podejmują wszystkie inne działania zmierzające do zdobycia i utrzymania władzy politycznej. Jednak nawet zwycięska partia polityczna nie dysponuje pełnią władzy w państwie. Bliższe prawdy jest stwierdzenie, że partia taka raczej tylko zyskuje udział w sprawowaniu władzy, być może znacznie mniejszy, niż ma to miejsce w przypadku zwycięskich partii politycznych w demokracjach europejskich czy w USA. W codziennym rządzeniu Japonią nadal bowiem dominującą rolę odgrywa administracja publiczna, która zachowuje duży stopień niezależności od bieżącego układu sił politycznych i ma szeroką autonomię w podejmowaniu

---

University of Toronto Press, Scholarly Publ. Division, Toronto 2011; M. Kohno, *Japan's Postwar Party Politics*, Princeton University Press, Princeton 1997.

² Obecnie w Japonii w wyborach do Zgromadzenia Narodowego (Kokkai) obowiązuje mieszana ordynacja wyborcza. W wyborach do Izby Reprezentantów (Shūgiin) na czteroletnią kadencję wybieranych jest 480 deputowanych, z których 300 w jednomandatowych okręgach wyborczych (ordynacja większościowa), a kolejnych 180 – w wielomandatowych (ordynacja proporcjonalna). Z kolei w wyborach do Izby Radców (Sangiin) na sześcioletnią kadencję (połowa składu izby odnawiana jest co trzy lata) wybieranych jest 242 członków, z których 146 wybieranych jest w wielomandatowych okręgach wyborczych (ordynacja większościowa), a 96 z listy krajowej (ordynacja proporcjonalna). Patrz np. The National Diet of Japan, The House of Representatives, Secretariat of the House of Representatives, Tokyo, June 2013, s. 11. Przyjęty kalendarz wyborczy oraz fakt, że premier ma możliwość rozwiązania Izby Reprezentantów praktycznie wedle własnego uznania oznacza, że wybory odbywają się bardzo często, szczególnie jeżeli uwzględnione zostaną jeszcze wybory specjalne (uzupełniające) oraz lokalne. Prowadzi to do zjawiska permanentnej kampanii wyborczej, co wiąże się z wydatkami na utrzymanie stałej gotowości do prowadzenia i z samym prowadzeniem działań wyborczych.

³ P. Ferdinand, *Party Funding and Political Corruption in East Asia: The Cases of Japan, South Korea and Taiwan*, w: *Funding of Political Parties and Election Campaigns*, red. R. Austin, M. Tjernström, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm 2003, s. 63.

⁴ Ibidem, s. 57.

fundamentalnych decyzji władczych. „Ministerstwa nie tylko są chronione przed presją z zagranicy, ale również działają w oddzieleniu od japońskiego systemu politycznego”⁵. W tych warunkach członkowie japońskiego parlamentu przede wszystkim starają się wpływać na ośrodki decyzyjne w ramach administracji, aby przyjęły one pewne rozwiązania, czy też zdecydowały się na prowadzenie pewnych inwestycji. W ten sposób japońscy politycy starają się zapewnić sobie poparcie w swoich okręgach wyborczych i zagwarantować datki na fundusze wyborcze⁶.

2. Regulacje prawne dotyczące finansowania działań politycznych

Podstawą utrzymującą cały system finansowania działalności politycznej są regulacje prawne. W Japonii jest to przede wszystkim ustawa o Regulacji Funduszy Politycznych z 29 lipca 1948 r. (Seiji Shikin Kiseihô, znana na Zachodzie jako Political Fund Control Law lub Political Funds Regulation Law), od momentu uchwalenia wielokrotnie zmieniana. Jedną z jej fundamentalnych cech było to, że od uchwalenia w oryginalnej formie wprowadziła ona limity na wysokość dozwolonych wydatków, ponoszonych na cele wyborcze (w terminologii amerykańskiej *caps*). Dokładna wielkość dozwolonych kwot była zmieniana wraz z ujawnianiem kolejnych skandali, związanych z finansowaniem działań politycznych, polegających na przekraczaniu dozwolonego poziomu wydatków. Limity wielkości dozwolonych wydatków na prowadzenie działań wyborczych zawsze jednak pozostawały na bardzo niskim poziomie. W efekcie ograniczenia nałożone na wielkość dozwolonych wydatków od momentu uchwalenia prawa nie miały żadnego związku z rzeczywistością, co oznacza, że realne wydatki na prowadzenie działań wyborczych zawsze były wyższe od tego, co było oficjalnie dozwolone⁷. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. kandydaci LDPJ w wyborach zwykle przekraczali dozwolone ograniczenia co najmniej sześciokrotnie, niektórzy zaś nawet trzynastokrotnie⁸.

---

⁵ A. Kerr, *Dogs and Demons. The Fall of Modern Japan*, Penguin Books, London 2001, s. 133, wyd. polskie: idem, *Psy i demony. Ciemne strony Japonii*, Universitas, Kraków 2008.

⁶ V. Blechinger, *Corruption Through Political Contributions in Japan*, Submitted for a TI workshop on corruption and political party funding in La Pietra, Italy, October 2000, s. 3, dostępne na stronie: *United Nations Public Administration Network*, <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN013118.pdf> (dostęp 3.11.2013).

⁷ P. Ferdinand, op.cit., s. 57–58.

⁸ V. Blechinger, op.cit., s. 2.

Postanowienia Political Fund Control Law od 1948 r. zezwalały na zbieranie środków zarówno przez partie polityczne, jak i poszczególnych polityków. Miało to duże konsekwencje dla kształtu japońskiego systemu partyjnego i doprowadziło do sytuacji, w której politycy lepiej niż inni radzący sobie ze zbieraniem środków na finansowanie swojej działalności mogli wspierać mniej przedsiębiorczych kolegów partyjnych. Rozwiązanie to przyczyniło się do powstania wspomnianego już systemu frakcji w ramach LDPJ i gruntownej zmiany kształtu całego systemu partyjnego Japonii. Możliwość indywidualnego zbierania przez polityków środków na potrzeby wyborcze doprowadziła zarazem do nawiązania bliskich związków między frakcjami w ramach LDPJ a poszczególnymi branżami, np. frakcja Tanaka była powiązana z przemysłem budowlanym i m.in. w tym należy dopatrywać się powodów znaczącego rozbudowania rządowych programów budowlanych i inwestycji infrastrukturalnych⁹.

Przez wiele lat przedsiębiorstwa mogły legalnie przekazywać datki na rzecz partii politycznych i poszczególnych polityków. Co więcej, datki te można było odpisać od podatku¹⁰. W ramach stopniowo przeprowadzanych zmian w 2000 r. wprowadzono zakaz bezpośredniego finansowania przez przedsiębiorstwa poszczególnych polityków lub oficjalnych organizacji ich wspierających (*koenkai*). Od tego momentu przedsiębiorstwa mogą wspierać datkami wyłącznie lokalne oraz centralne organizacje partyjne¹¹. Ponadto całkowitym zakazem dawania datków na rzecz partii politycznych objęte są te firmy, które otrzymały pożyczki, subsydia lub innego rodzaju wsparcie kapitałowe od władz lokalnych bądź krajowych¹². Zakazane jest również anonimowe przekazywanie pieniędzy¹³, a także przy wykorzystaniu tożsamości innej osoby lub organizacji¹⁴. Kandydatów w wyborach ani partii politycznych nie mogą również wspierać finansowo osoby niemające obywatelstwa japońskiego oraz zagraniczne organizacje i przedsiębiorstwa¹⁵. Jednakże wszystkie te ograniczenia nie oznaczają, że udało się ostatecznie wyeliminować przekazywanie przez biznes środków bezpośrednio na rzecz poszczególnych polityków. Istnieje praktyka przekazywania przez przedsiębiorstwa i organizacje z nimi powiązane datków na rzecz partii politycznych, jednak z zaznaczeniem na rzecz którego swojego polityka partia ma

⁹ P. Ferdinand, op.cit., s. 57.

¹⁰ Ibidem, s. 58.

¹¹ Ibidem, s. 64.

¹² *Election System in Japan*, Free Choice Foundation, Kansai 2007, s. 46–47, dostępny pod adresem: <http://www.freechoice.jp/electionsystem.pdf> (dostęp 3.11.2013).

¹³ Ibidem, s. 48.

¹⁴ *Key Ozawa aide arrested over illegal funds*, „The Japan Times” 4.03.2009, <http://www.japantimes.co.jp/news/2009/03/04/national/key-ozawa-aide-arrested-over-illegal-funds/> (dostęp 3.11.2013).

¹⁵ *Election System in Japan*, op.cit., s. 47.

te środki transferować. W efekcie przepis zakazujący bezpośredniego finansowania przez przedsiębiorstwa konkretnych polityków z praktycznego punktu widzenia jest martwy. Zarazem praktyka ta umożliwia politykowi zatarcie związków z daną branżą czy firmą, ponieważ w swoim sprawozdaniu finansowym wykazuje on, że środki służące na finansowanie swojej działalności otrzymał bezpośrednio z centrali partyjnej¹⁶.

Wielkość datków, jakie konkretne przedsiębiorstwo czy organizacja, np. związki zawodowe, może przekazać na rzecz partii politycznych lub ich organizacji wspierających, ustawodawca ustalił na 100 mln jenów rocznie. Nie ma za to ograniczeń nałożonych na datki przekazywane przez grupy polityczne założone przez stowarzyszenia polityczne i izby przemysłowo-handlowe¹⁷. Maksymalna dopuszczalna wielkość datków, jakie osoba prywatna może przekazać na rzecz kandydata w wyborach czy osoby sprawującej urząd obieralny w Japonii, stanowi równowartość około 250 tys. dol. rocznie¹⁸.

Pierwsza wersja Political Fund Control Law nie nakładała na partie polityczne i polityków obowiązku informowania o wielkości i źródłach środków zbieranych na finansowanie swojej działalności¹⁹. Kwestie związane z podjęciem decyzji o tym, czy i w jakim zakresie ujawniać informacje o finansach danej partii, pozostawiono w gestii poszczególnych organizacji. W efekcie prawo o finansowaniu partii politycznych w gruncie rzeczy pod wieloma względami zawsze było, a i obecnie jest częściowo martwe, ponieważ ani administracja państwowa, ani media, ani organizacje pozarządowe, ani nikt inny nie był w stanie wyegzekwować jego przestrzegania²⁰. Podejmując kolejną próbę reformy systemu finansowania polityki po jeszcze jednym skandalu, w 1999 r. przyjęto następną nowelizację prawa o finansowaniu partii politycznych, mającą oficjalnie na celu wyegzekwowanie przestrzegania istniejących regulacji. Zaostrzone zostały kary za łamanie postanowień Political Fund Control Law. O ile wcześniej wynik wyborów mógł być unieważniony, gdy udowodniono, że kandydat lub szef jego kampanii wyborczej był osobiście zaangażowany w praktyki sprzeczne z prawem, to po nowelizacji wynik wyborów może zostać unieważniony, gdy którakolwiek z osób zatrudnionych przy prowadzeniu kampanii złamie prawo o finansowaniu partii politycznych. Ponadto w ramach tej samej zmiany prawa o finansowaniu partii i organizacji politycznych, takich jak *koenkai*, wprowadzono

¹⁶ T. Kajimoto, *Political funds law revision not the answer*, „The Japan Times” 26.10.2004, <http://www.japantimes.co.jp/news/2004/10/26/national/political-funds-law-revision-not-the-answer/> (dostęp 3.11.2013).

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ K. Casas-Zamora, *Political finance and State funding system: an overview*, Brookings Institution–University of Costa Rica, May 2008, s. 5.

¹⁹ P. Ferdinand, op.cit., s. 58.

²⁰ Ibidem.

subsydia ze środków publicznych dla każdej partii politycznej mającej w parlamencie więcej niż 5 przedstawicieli. Wielkość środków przeznaczanych rocznie na subsydia dla partii politycznych ustalono na łącznie 30 mld jenów. Suma ta miała odpowiadać 250 jenom na każdego mieszkańca, a także być zbliżona do mniej więcej połowy wielkości rocznych wydatków polityków na prowadzenie działalności. Jednocześnie ogólna kwota zarezerwowana w japońskim budżecie na subsydia dla partii politycznych miała być zbliżona do wielkości subsydiów publicznych dla partii politycznych w państwach Europy Zachodniej²¹.

Kolejna nowelizacja Political Fund Control Law wprowadziła, począwszy od 2007 r., obowiązek przedstawiania przez wszystkie partie polityczne dorocznego raportu o wydatkach poniesionych na działalność polityczną i o datkach zebranych w celu ich sfinansowania (sprawozdania finansowego). Raport taki musi obejmować wszystkie zebrane datki wyższe niż 50 tys. jenów, wraz z danymi personalnymi i adresem darczyńcy. W sprawozdaniu finansowym muszą być także uwzględnione wszystkie wydatki na cele polityczne większe niż 50 tys. jenów. Każda pozycja musi być opisana i zawierać informacje o powodzie dokonania danego wydatku. Do sprawozdania muszą być również dołączone rachunki potwierdzające poniesione wydatki. Należy jednak podkreślić, że przepisy te obowiązują wyłącznie partie polityczne i poszczególnych polityków, natomiast nie podlegają im organizacje wspierające (*koenkai*)²², co w gruncie rzeczy powoduje, że nowelizacja ta, mimo formalnego zaostrzenia obowiązującego prawa i zwiększenia transparentności całego systemu, nie spełnia zakładanego oficjalnie celu.

Chociaż ustawodawca wreszcie wprowadził obowiązek raportowania datków i wydatków, to sprawozdania finansowe składane przez partie i organizacje polityczne nie są szczegółowo weryfikowane przez żadną centralną instytucję rządową odpowiadającą polskiej Państwowej Komisji Wyborczej czy amerykańskiej Federal Election Commission. Co więcej, sam nadzór nad finansami politycznymi jest rozproszony: nadzór nad centralnymi organizacjami partyjnymi sprawuje Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Łączności²³, natomiast nadzór nad lokalnymi organizacjami partyjnymi (lokalnymi komórkami poszczególnych narodowych partii politycznych) sprawują władze lokalne. Funkcji nadzorczej nie mogą też przejąć na siebie ani media, ani pozarządowe organizacje strażnicze (*watchdogs*). Wynika to z faktu, że

²¹ Ibidem, s. 63.

²² M. Ito, *Funds law no match for wily politicians*, „The Japan Times” 11.09.2007, <http://www.japantimes.co.jp/news/2007/09/11/reference/funds-law-no-match-for-wily-politicians/> (dostęp 3.11.2013).

²³ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Łączności Japonii prowadzi stronę internetową informującą o bieżących sprawach związanych z wyborami oraz subsydiami dla partii politycznych. Patrz: *Sōmu-shō, Senkyo seiji shikin*, <http://www.soumu.go.jp/senkyo/index.html> (dostęp 3.11.2013).

choć każda zainteresowana osoba ma wgląd w sprawozdania finansowe złożone przez partie polityczne, to z dokumentacją tą można się zapoznać tylko i wyłącznie w placówce, która ją przechowuje, i to bez możliwości zrobienia kopii oglądanych dokumentów. To rozproszenie dokumentacji oraz niemożność gromadzenia i analizy danych wyklucza w gruncie rzeczy wszystkie możliwości sprawowania efektywnego nadzoru nad finansami partii politycznych. Również prowadzenie badań naukowych nad finansowaniem działań politycznych w Japonii jest w znaczący sposób utrudnione. Ponadto odpowiedzialność polityków i pracowników ich sztabów wyborczych za podawanie nieprawdziwych informacji w sprawozdaniach finansowych jest iluzoryczna. Za takie przestępstwo prawo przewiduje karę grzywny w wysokości do 1 mln jenów i/lub okresowego pozbawienia praw publicznych²⁴, jednak tylko wtedy, gdy prokuratura udowodni oskarżonemu zaniedbanie lub działanie w celu popełnienia przestępstwa. W innym wypadku istnieje możliwość złożenia korekty do raportu i tym samym uniknięcia odpowiedzialności karnej za podanie niepełnej czy też nieprawdziwej informacji²⁵.

3. Transparentność finansowania działań politycznych

W gruncie rzeczy nie można mówić o transparentności systemu finansowania działań politycznych w Japonii. Ze względu na strukturę partii politycznych, ordynację wyborczą oraz reżim regulacyjny, w jakim odbywa się prowadzenie działalności politycznej, mimo istnienia obowiązku składania sprawozdań finansowych przez organizacje polityczne, transparentność jest niemożliwa. Co więcej, nie wydaje się, by zaangażowane strony, tj. politycy, administracja państwowa oraz darczyńcy byli zainteresowani zwiększeniem czy raczej wprowadzeniem elementów transparentności do systemu finansowania działań politycznych. Nikt też nie był i w gruncie rzeczy nadal nie jest zainteresowany egzekucją istniejącego prawa. Tym bardziej że powszechna była i jest świadomość, że ograniczenia narzucone przez prawo nie miały i nie mają żadnego związku z rzeczywistością polityczną i społeczną²⁶.

²⁴ M. Ito, op.cit.

²⁵ T. Kajimoto, op.cit. Należy jednak podkreślić, że wielkości subsydiów pochodzących ze środków publicznych dla poszczególnych partii politycznych, a także stopień ich wykorzystania są informacjami publicznie dostępnymi [patrz np. *Seitō kōfu-kin, shishutsu-zō sō senkyo ga eikyō*, 1. 45-Bai sakunen, „Asahi Shimbun” 28.09.2013, <http://www.asahi.com/shimen/articles/TKY201309270815.html> (dostęp 3.11.2013)]. Niemniej dane te nie oddają w pełni skali wydatków partii politycznych ponoszonych w związku z kampaniami wyborczymi.

²⁶ P. Ferdinand, op.cit., s. 58.

Partiom politycznym przez wiele lat sprzyjał ich nieo określony prawnie status oraz możliwość powoływania stowarzyszeń prowadzących działalność polityczną, lecz formalnie niebędących częścią partii. Dzięki temu środki na rzecz polityków mogły płynąć poza jakąkolwiek kontrolą. W efekcie partie, które sprzyjały wielkim darczyńcom, przede wszystkim wielkiemu biznesowi, mogły liczyć na sówite datki, będące w istocie zjawiskiem zbliżonym do korupcji. Jednocześnie pieniądze te były im niezbędne do finansowania ich podstawowej działalności, której kosztów w sposób zgodny z ograniczeniami narzuconymi przez Political Fund Control Law pokryć się nie dało²⁷.

Przez większą część okresu powojennego kwestia wglądu w finanse partii politycznych, szczególnie w zakresie tego, jakie i ile informacji ujawniać, była ściśle powiązana z decyzjami darczyńców i obdarowanych. Część dużych korporacji ujawniała, ile i komu dała, ale małe firmy w większej części przekazywały datki, unikając rozgłosu, nikogo nie informując o tym, kto i ile pieniędzy od nich otrzymał. Praktyka taka miała miejsce szczególnie w sytuacjach, gdy datki były ściśle związane z korzystną dla danej firmy interpretacją przepisów²⁸. Partie polityczne, a w ramach LDPJ również frakcje stosowały różnorodne podejście do jawności finansów politycznych. Część partii politycznych optowała za pełną jawnością finansowania działań politycznych, aczkolwiek były to raczej postulaty, mające przyciągnąć wyborców zniechęconych ciągłymi skandalami, związanymi z nielegalnym finansowaniem LDPJ, niż rzeczywiste dążenia poparte własnym przykładem²⁹. Regułą postępowania wśród partii politycznych było informowanie o tym, ile zebrały środków tylko wtedy, gdy musiały lub gdy chciały zaimponować konkurencji politycznej swoją sprawnością w gromadzeniu środków i wielkością bazy darczyńców, zaś w pozostałych przypadkach uchylały się od podawania informacji. Często stosowano różnego rodzaju techniki, mające za zadanie ukrycie prawdziwego obrazu sytuacji lub wywołanie mylnego wrażenia o finansach danej partii, np. nie podawano informacji zbiorczych o wielkości wpływów, a jedynie informacje jednostkowe o tym, ile zebrali poszczególni fundraiserzy³⁰.

Wprowadzenie w 2007 r. obowiązku składania przez organizacje polityczne sprawozdań finansowych nie poprawiło w szczególności sposób transparentności finansów politycznych. Pomijając nadal istniejący brak woli, by finanse partii politycznych

---

²⁷ Ibidem, s. 57–58.

²⁸ Ibidem, s. 58.

²⁹ Na przykład na początku lat 90. XX w. partie opozycji parlamentarnej względem rządu Japonii, którym kierował wtedy polityk LDPJ Kiichi Miyazawa, otrzymywały od niego w tajemnicy środki pieniężne w zamian za wsparcie udzielane przy uchwalaniu niektórych ustaw. Patrz ibidem, s. 64.

³⁰ Ibidem, s. 58.

stały się jawne, a w każdym razie na tyle jawne, na ile można tego racjonalnie oczekiwać, dodatkowym utrudnieniem dla transparentności jest niezmienny w gruncie rzeczy reżim regulacyjny. Partie polityczne nadal mogą tworzyć tyle organizacji powiązanych ze sobą (*koenkai*), ile chcą, a każda może otrzymywać kwoty dozwolone ograniczeniami – w ten sposób wszystkie limity i ograniczenia narzucone na mocy Political Fund Control Law mogą być lekceważone, zgodnie z utartą do tej pory praktyką³¹. Nic nie zapowiada też, by w przyszłości sytuacja ta miała się zmienić.

4. Pozycja i znaczenie dużych darczyńców w finansowaniu partii politycznych

Kwestie braku transparentności w japońskich finansach politycznych ściśle wiążą się z pozycją i znaczeniem dużych darczyńców w systemie finansowania partii politycznych, a szczególnie jednej – Liberalno-Demokratycznej Partii Japonii. LDPJ od momentu swojego powstania w 1955 r. – z połączenia Demokratycznej Partii Japonii i Partii Liberalnej – w finansowaniu swojej działalności była zależna od datków pochodzących od dużych darczyńców instytucjonalnych o charakterze korporacyjnym³² bądź powiązanych z wielkim biznesem. Zależność ta była i jest jednym z czynników odróżniających ją od pozostałych partii relewantnych w japońskim systemie partyjnym³³.

Początków finansowej zależności współczesnych partii politycznych od datków pochodzących od wielkiego biznesu należy szukać w sytuacji gospodarczej i społecznej w okresie powojennej odbudowy gospodarczej i rekonstrukcji społecznej Japonii. Działania militarne w czasie II wojny światowej, a szczególnie strategiczne operacje bombowe prowadzone przez siły powietrzne Stanów Zjednoczonych doprowadziły do wyniszczenia gospodarczego państwa japońskiego, w tym do znaczących zniszczeń w infrastrukturze komunikacyjnej i miejskiej. Podejmowanie w tych warunkach działalności politycznej było wyjątkowo trudne i kosztowne – w związku z wojennymi zniszczeniami proporcjonalnie nawet trudniejsze i kosztowniejsze niż w okresie

---

³¹ T. Kajimoto, op.cit.

³² Istotne znaczenie w finansowaniu Liberalno-Demokratycznej Partii Japonii, szczególnie do 1993 r., odgrywały też organizacje powiązane z wielkim biznesem, takie jak związki pracodawców czy izby przemysłowo-handlowe.

³³ P. Ferdinand, op.cit., s. 57.

późniejszym. Dodatkowym utrudnieniem w prowadzeniu działalności politycznej była również mała ilość pieniędzy w obiegu³⁴.

Wprowadzony decyzją amerykańskich władz okupacyjnych model ustrojowy³⁵ zmuszał japońskich polityków do poszukiwania dwóch podstawowych zasobów, niezbędnych do działania partii politycznych w demokratycznym systemie politycznym: pieniędzy na opłacenie kosztów kampanii wyborczych i wyborców, którzy na te partie zagłosują. Oba te rzadkie dobra mogły zapewnić lokalne elity: właściciele ziemscy, przedsiębiorcy oraz „biznesmeni” działający na czarnym rynku. Od nich pochodziły pieniądze służące finansowaniu działalności partii politycznych. Oni też wykorzystywali posiadane wpływy, znaczenie i pozycję w swoich środowiskach lokalnych oraz na obszarze prowadzonej działalności do mobilizowania ludności do uczestniczenia w wyborach i głosowania na konkretną partię. Darczyńcy zaangażowani finansowo i organizacyjnie w tworzenie podwalin powojennej demokratycznej Japonii nie prowadzili tej działalności, nie oczekując niczego w zamian. Ich profitem było to, co mogli im dać liderzy partyjni: koncesje państwowe na prowadzenie określonej działalności, ochrona przed odpowiedzialnością prawną oraz ochrona poszczególnych sektorów gospodarki przed konkurencją³⁶.

W takich warunkach nawiązały się „bliskie więzi między partiami politycznymi a wielkimi przedsiębiorstwami”, które doprowadziły do tego, że wielki biznes korzystał ze szczególnych przywilejów w kwestiach związanych z handlem, opodatkowaniem i inwestycjami³⁷. Przykładu wpływu bliskich związków między wielkim biznesem a partiami politycznymi – powstałych w okresie powojennym – na oficjalną politykę prowadzoną przez państwo dostarcza przemysł samochodowy. W latach 50. i 60. XX w. na japoński rynek usiłowaly „wejść” amerykańskie i niemieckie przedsiębiorstwa działające w branży motoryzacyjnej. „Japońskie Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Przemysłu [MITI – przyp. J.M.], chcąc uniknąć oskarżeń innych państw o stosowanie barier taryfowych, wydało wówczas rozporządzenie, zgodnie z którym długość samochodów rejestrowanych w Japonii powinna być mniejsza niż 2 metry. W efekcie skutecznie zlikwidowano import samochodów amerykańskich³⁸.

Raz nawiązane więzi i wypracowane sposoby zagwarantowania podstawowego finansowania partii politycznych przez wielki biznes przejawiają tendencję do

³⁴ Ibidem, s. 56.

³⁵ Więcej na temat procesu kształtowania ustroju Japonii po II wojnie światowej patrz np. P. Bailey, *Postwar Japan. 1945 to Present*, Blackwell, Oxford 1996.

³⁶ P. Ferdinand, *op.cit.*, s. 57.

³⁷ R. Williams, *Aspects of Party Finance and Political Corruption*, w: R. Williams, *Party Finance and Political Corruption*, Macmillan, New York 2000, s. 7.

³⁸ H. Bilski, *Japonia – walka o odzyskanie silnej pozycji gospodarczej i finansowej*, „Materiały i Studia NBP” marzec 2002, nr 140, s. 5.

trwania. Nadal najwięcej środków otrzymują partie, które konsekwentnie prezentują program i prowadzą działania wspierające lokalną, tj. japońską przedsiębiorczość³⁹. W praktyce oznacza to, że środowiska biznesowe nadal najczęściej pieniędzy przekazują LDPJ, zarówno rozumianej jako organizacja, jak i rozumianej jako wszyscy aktywni jej politycy, mimo że to ostatnie jest formalnie sprzeczne z obowiązującym prawem. Zależność ta działa również w drugą stronę: większość środków pozostających w dyspozycji LDPJ pochodzi z datków otrzymywanych od przedsiębiorstw i osób z nimi związanych. Myśl tę można ująć też w sposób pozbawiony finezji: „LDP[J] otrzymuje olbrzymią ilość pieniędzy od przedstawicieli wielkiego biznesu, którzy w zamian za to oczekują m.in.: zapewnienia gwarancji ochrony swoich interesów oraz niedopuszczenia do władzy innych partii politycznych”⁴⁰. Mechanizm polegający na wymianie pieniędzy i wsparcia przy organizowaniu kampanii wyborczej na zyskowne zamówienia rządowe jest przyczyną tego, że nie dochodzi do wyeliminowania luk w prawie umożliwiających omijanie istniejących ograniczeń na przekazywanie datków na rzecz poszczególnych polityków przez firmy⁴¹.

Nie tylko wielki biznes i ludzie z nim powiązani pełnili rolę dużych darczyńców japońskich partii politycznych. Realizując doktrynę powstrzymywania (*containment*) komunizmu, agendy rządowe Stanów Zjednoczonych Ameryki – w tym organizacje wywiadowcze, takie jak Centralna Agencja Wywiadowcza (CIA) – w latach 50. i 60. XX w. prowadziły działania zakrojone na szeroką skalę. W ich ramach szczególnie nacisk kładziono na stabilizację reżimów politycznych w państwach będących bliskimi sojusznikami USA, a także w państwach położonych w rejonach o znaczeniu strategicznym. Państwem takim była i jest Japonia, na której terytorium do dzisiaj znajdują się bazy sił zbrojnych USA. Władze USA, obawiając się, że wybory parlamentarne mogą przynieść wzmocnienie pozycji polityków o lewicowych czy też bardziej centrowych poglądach, a także autentycznych zwolenników neutralności Japonii, zdecydowały się w czasie kampanii wyborczej przed wyborami do Zgromadzenia Narodowego w 1958 r. wspomóc finansowo środowiska konserwatywne, popierające utrzymywanie bliskich kontaktów między USA a Japonią. W tym celu CIA otrzymała zgodę na udzielenie wsparcia finansowego oraz zorganizowanie doradztwa w zakresie prowadzenia kampanii wyborczych dla wybranych polityków Liberalno-Demokratycznej Partii Japonii. Wsparcia udzielono również umiarkowanym politykom Japońskiej Partii Socjalistycznej (JPS) w nadziei dokonania w niej rozłamu i utworzenia bardziej umiarkowanej i proamerykańskiej partii w ramach lewicowej opozycji.

³⁹ P. Ferdinand, op.cit., s. 57.

⁴⁰ H. Bilski, op.cit., s. 5.

⁴¹ *Political Funds Control Law is Full of Loopholes*, „Japan Press Weekly” 5.03.2009, http://www.japanpress.co.jp/2009/2613/scandal_5.html (dostęp 26.08.2013).

Rozłam wśród opozycyjnych partii lewicowych miał też ułatwić LDPJ utrzymanie się u władzy. Wpłaty, w przypadku JPS sięgające 75 tys. dol. rocznie, oficjalnie dokonywane były przez amerykańskich biznesmenów. Po osiągnięciu zakładanych celów program został zakończony w połowie lat 60. XX w.⁴² Zamiast niego CIA rozpoczęła inny, zakrojony na szeroką skalę tajny program, trwający do końca lat 60. XX w., którego celem było osłabienie pozycji partii lewicowych, m.in. za pomocą działań propagandowych⁴³. W latach 50. i 60. XX w. Centralna Agencja Wywiadowcza, wpłacając istotne kwoty na rzecz LDPJ, przyjęła rolę dużego darczyńcy, który swoimi decyzjami dotyczącymi wsparcia finansowego wpływa na kształt sceny politycznej. Ponadto środki przekazywane przez CIA doprowadziły do zwiększenia przewagi finansowej LDPJ i tym samym wpłynęły na wzrost poziomu wydatków, jakie partia ta mogła, a często musiała ponieść na prowadzenie działań wyborczych, co tym samym doprowadziło do wzrostu ogólnych kosztów kampanii wyborczych.

5. Koszty prowadzenia działań politycznych – próba oszacowania

Popularne w Japonii powiedzenie głosi, że aby zostać wybranym do parlamentu, potrzebne są trzy *ban*: *jiban*, *kanban* i *kaban*. *Jiban* to silna pozycja w okręgu wyborczym. *Kanban* oznacza znane nazwisko, a *kaban* – pieniądze⁴⁴. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w warunkach japońskich pieniądze służą opłaceniu przez partie polityczne i poszczególnych polityków większej liczby spraw, niż ma to miejsce w demokratycznych państwach europejskich czy w Stanach Zjednoczonych. Pieniądze wykorzystywane są przez japońskich polityków do pokrywania kosztów kampanii wyborczej, a w okresie między wyborami również do utrzymania własnej organizacji wspierającej w okręgu wyborczym (*koenkai*) w gotowości, na wypadek niespodziewanego ogłoszenia przedterminowych wyborów. Ponadto japońscy politycy muszą finansować wydatki, które z braku lepszego terminu w języku polskim wypada nazwać „reprezentacyjnymi”. „Od parlamentarzystów oczekuje się, że

⁴² U.S. admits CIA gave LDP money in 1950s, 1960s, „The Japan Times” 20.07.2006, <http://www.japantimes.co.jp/news/2006/07/20/national/u-s-admits-cia-gave-ldp-money-in-1950s-1960s/> (dostęp 26.08.2013).

⁴³ *Foreign Relations of the United States, 1964–1968*, Vol. XXIX, P. 2: *Japan*, red. K.L. Gatz, United States Government Printing Office, Washington 2006, s. 1. Patrz też Ch. Johnson, *The 1955 System and the American Connection: A Bibliographic Introduction*, „JPRI Working Paper” July 1995, No. 11.

⁴⁴ J. Hays, *Elections in Japan: Logistics, Turnout, Campaigns, Voter Patterns And Hereditary Seats*, <http://factsanddetails.com/japan.php?itemid=1783&catid=22&subcatid=146> (dostęp 26.08.2013).

będą powiązani ze swoimi wyborcami więzami wzajemnych zobowiązań, jakby byli członkami jednej rodziny⁴⁵. O ile wyborcy mają po prostu głosować na swojego przedstawiciela, to lista obowiązków tych drugich jest znacznie dłuższa⁴⁶. Nieformalnym obowiązkiem parlamentarzystów jest udzielanie pomocy wyborcom w kontaktach z administracją, w tym interwencje, gdy ścisłe stosowanie przepisów prawa może doprowadzić do pozbawienia wyborcy źródła utrzymania, zaś w przypadku „bardziej aktywnych zwolenników oznacza to również prezenty z okazji ważnych wydarzeń rodzinnych, jak urodziny, śluby i pogrzeby”, a także z okazji m.in. Nowego Roku⁴⁷. Z oczywistych przyczyn trudno jest podać wielkość kwot dawanych w prezencie przez parlamentarzystów przy tego typu okazjach. Według dostępnych danych szacunkowych podarunek przy okazji ślubu zwykle zamyka się w kwocie między 20 tys. a 70 tys. jenów, zaś podarek przy okazji pogrzebu w rodzinie aktywnego zwolennika to dla polityka wydatek rządu 10 tys. jenów⁴⁸. „Michio Watanabe, nieżyjący już szef jednej z frakcji LDPJ, pewnego razu stwierdził, że członek japońskiego Zgromadzenia Narodowego zawsze w prawej kieszeni ma biały krawat, a w lewej czarny i zawsze też spieszy się z jednej uroczystości na drugą, rozdając w podarunkach w ich trakcie znaczące sumy pieniędzy”⁴⁹. W efekcie politycy zmuszeni są do gromadzenia każdego roku znaczących zasobów na pokrycie wszystkich wydatków, zarówno tych związanych bezpośrednio z prowadzeniem działań wyborczych, jak i tych narzucających przez lokalną kulturę polityczną.

Jak kształtują się zatem potrzeby finansowe japońskich parlamentarzystów, biorąc pod uwagę wszystkie zobowiązania względem wyborców w okręgu wyborczym wynikające z pełnienia mandatu parlamentarzysty, a także koszty prowadzenia i utrzymywania własnego biura oraz organizacji wyborczej? Nie sposób dać na to pytanie jednoznacznej odpowiedzi. Katsuya Okada, były przewodniczący Japońskiej Partii Demokratycznej (DPJ), a także były wicepremier i minister spraw zagranicznych, w wywiadzie w 2004 r. stwierdził, że przeciętny parlamentarzysta DPJ ponosi roczne koszty w wysokości 20 mln jenów, z czego 10 mln jenów otrzymuje w formie

⁴⁵ P. Ferdinand, op.cit., s. 55.

⁴⁶ Zjawisko to nazywane jest *giri* i polega na utrzymywaniu równowagi między otrzymywanymi i świadczonymi przysługami. Dlatego właśnie politycy starają się podarunkami przekonać osoby wpływowe w lokalnych społecznościach do udzielenia im wsparcia, które będzie stanowiło rodzaj „odpłaty” za prezent już otrzymany. Patrz A. Giannakopoulos, K. Maras, S. Amanos, *Party Financing in Germany and Japan: Comparative Perspectives of Political Corruption*, „Electronic Journal of Contemporary Japanese Studies” 2009, No. 9, s. 8. Relacja między politykami a dużymi darczyńcami również podlega zasadzie *giri*, tym jednak razem to politycy zwracają przysługę, jaką są pieniądze przekazane na fundusze wyborcze.

⁴⁷ P. Ferdinand, op.cit., s. 55–56.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ V. Blechinger, op.cit., s. 3.

dotacji od centralnej organizacji partyjnej, a resztę musi zebrać samodzielnie⁵⁰. Inne szacunki mówią, że roczny budżet przeciętnego parlamentarzysty kształtuje się na poziomie około 24 mln jenów⁵¹. Niektórzy parlamentarzyści twierdzą z kolei, że ich roczne budżety sięgają nawet 40 mln jenów. Jeszcze inne szacunki wskazują, że przeciętny polityk LDPJ dysponuje rocznym budżetem w wysokości 88 mln jenów⁵², a nawet 100 mln jenów⁵³. Ta rozbieżność między podanymi wielkościami wskazuje, z jednej strony, na inherentną niedokładność badania budżetów polityków japońskich, z drugiej zaś może wskazywać na różnicę w przychodach i niezbędnych wydatkach między politykami Liberalno-Demokratycznej Partii Japonii a przedstawicielami innych partii. Myśl tę można też ująć krócej: od parlamentarzystów LDPJ, którzy przez większą część okresu powojennego są członkami partii władzy, wyborcy – będący członkami organizacji popierającej danego polityka – oczekują większych prezentów przy okazji uroczystości rodzinnych, więcej też kosztuje ich walka wyborcza i konkurencja wewnątrzpartyjna.

Tak jak w przypadku poszczególnych polityków, równie trudno jest oszacować budżety partii politycznych na poziomie prefektur i na poziomie krajowym. Katsuya Okada w cytowanej rozmowie twierdzi, że roczny budżet Japońskiej Partii Demokratycznej i jej organizacji wspierającej w niezbyt dużej i niezbyt ludnej prefekturze Mie, którą on reprezentuje, wynosi 120 mln jenów⁵⁴. W porównaniu z szacunkowymi kwotami pozostającymi w dyspozycji pojedynczych parlamentarzystów wielkość ta nie wydaje się znacząca, a przez to sprawia wrażenie mało realnej. Zarazem w związku z brakiem transparentności systemu finansowania partii politycznych właściwie nie ma możliwości weryfikacji tych danych, podobnie jak danych o ogólnych kosztach prowadzenia działań politycznych przez partie i poszczególnych polityków.

6. Korupcja i finansowanie działań politycznych

Duże wydatki ponoszone przez polityków i partie polityczne na cele reprezentacyjne, budowę silnej pozycji w okręgach wyborczych, utrzymywanie własnych organizacji wspierających (*koenkai*), konkurencję wewnątrzpartyjną, a także na prowadzenie kampanii wyborczych przy istnieniu nierealistycznych ograniczeń w wielkości

---

⁵⁰ T. Kajimoto, op.cit.

⁵¹ P. Ferdinand, op.cit., s. 56.

⁵² Ibidem, s. 64.

⁵³ V. Blechinger, op.cit., s. 3.

⁵⁴ T. Kajimoto, op.cit.

dozwolonych wydatków oraz wielkości dopuszczalnych datków, które leżały u podstaw nawiązania bliskich związków między politykami a przedsiębiorcami i firmami, doprowadziły do pojawienia się istotnego problemu demokracji japońskiej – korupcji. Korupcja w polityce w Japonii przyjmuje dwie podstawowe formy: datków na cele polityczne, uczynionych z pogwałceniem obowiązującego prawa, i zwyczajnego przekupstwa⁵⁵. Skandale korupcyjne związane z przekazywaniem datków na cele polityczne są w powojennej Japonii zjawiskiem powszechnym. Tylko w latach 1993–2001 odnotowano co najmniej cztery znaczące przypadki takich przestępstw⁵⁶. Przy obecnym kształcie systemu partyjnego i kosztach przez niego generowanych ten rodzaj korupcji wydaje się nie do wyeliminowania. Japońscy politycy mają wysokie wydatki i nie są w stanie ich ograniczyć. „Dodatkowe pieniądze muszą się znaleźć. Chociaż obywatele w większości potępiają «nielegalne» zbieranie funduszy przez polityków, to jednocześnie nadal oczekują od nich prezentów dla swoich rodzin”⁵⁷. Oznacza to, że w gruncie rzeczy istnieje społeczne przyzwolenie na łamanie przez polityków prawa o finansowaniu organizacji politycznych, jeżeli prowadzi to do zaspokojenia potrzeb wyborców, jednakże pod warunkiem, że do działań sprzecznych z prawem nie dochodzi nazbyt otwarcie⁵⁸.

Podsumowanie

System finansowania partii politycznych w Japonii, podobnie jak cały japoński system polityczny, czerpie z doświadczeń europejskich oraz amerykańskich, nie ogranicza się jednak wyłącznie do naśladownictwa wzorców zachodnich. Rozwiązania, nie tylko te pozytywne, przejęte z państw kręgu kultury euroatlantycznej zostały twórczo zaadaptowane na potrzeby zupełnie innej kultury politycznej i dostosowane do odmiennych warunków i tradycji społecznych determinujących dalszą ewolucję japońskiego systemu finansowania partii politycznych. Do jego cech charakterystycznych należy przede wszystkim zaliczyć bardzo silną pozycję dużych darczyńców powiązanych z biznesem. Datki pochodzące z tego źródła, zarówno te przekazywane zgodnie z prawem, jak i z jego pogwałceniem, stanowią większość środków pozostających w dyspozycji partii politycznych i poszczególnych polityków, zwłaszcza Liberalno-Demokratycznej Partii Japonii. Konsekwencją fundamentalnego

⁵⁵ Takie rozróżnienie wprowadza np. V. Blechinger, *op.cit.*, s. 9.

⁵⁶ *Ibidem*, s. 5–9 oraz T. Kajimoto, *op.cit.*

⁵⁷ P. Ferdinand, *op.cit.*, s. 55–56.

⁵⁸ *Ibidem*.

związku między politykami a biznesem jest protekcyjna polityka prowadzona przez kolejne rządy, skutkująca brakiem otwartości gospodarki japońskiej na towary (z wyłączeniem surowców) i kapitał zagraniczny. Wysokie datki pochodzące od biznesu prowadzą nie tylko do wyeliminowania międzynarodowej konkurencji na lokalnym rynku towarów, ale również do ograniczenia konkurencji w ramach systemu politycznego: przez dużą część okresu powojennego rządy sprawowała Liberalno-Demokratyczna Partia Japonii, która była i jest największym odbiorcą środków przekazywanych przez biznes w formie datków na rzecz partii politycznych. Rezultatem przewagi finansowej jednej partii politycznej, podzielonej na intensywnie konkurujące ze sobą oficjalne frakcje, jest eskalacja kosztów prowadzenia działań wyborczych. Wzrost kosztów prowadzenia działalności politycznej jest dodatkowo stymulowany klientelistyczną postawą kluczowych wyborców, domagających się kosztownych podarunków od parlamentarzystów przy okazji ważnych wydarzeń rodzinnych. W efekcie skumulowanego działania wszystkich tych czynników koszty prowadzenia działań politycznych w Japonii są na tyle wysokie, że korzystanie z nielegalnych źródeł finansowania w celu pokrycia niezbędnych wydatków oraz korupcja stały się immanentnymi cechami systemu finansowania działań politycznych. Mimo negatywnego nastawienia wyborców do tych praktyk nie należy spodziewać się odejścia od obecnie obowiązujących rozwiązań, ponieważ wiązałyby się to z koniecznością podjęcia działań, których konsekwencje obejmowałyby istotne przekształcenia japońskiego systemu partyjnego. Na taką zmianę nie zgodzą się zaś przedstawiciele największych partii politycznych. Co więcej, ci sami kluczowi wyborcy, którzy przeciwni są nielegalnemu finansowaniu działań politycznych i korupcji, jednocześnie oczekują utrzymania dotychczasowych świadczeń otrzymywanych od polityków, a to dodatkowo osłabia presję na przeprowadzenie reform.

Słowa kluczowe:

Japonia, finansowanie partii politycznych, korupcja

Keywords:

Japan, political finance, party finance, corruption

Financing politics in Japan: Introduction to regulatory regime and systematic praxis

This paper deals with the reality of political finance in Japan. In the text I describe how the election system influenced the process of creation of party system, especially segmentation of the Liberal-Democratic Party into factions. Consequences of this system include expensive election campaigns which in turn lead to close relationships between political parties and individual politicians and large, particularly corporate, donors. In effect the costs of election campaigns continue to increase and political parties, perpetually in need of money, constantly search for new donors. In this context it is not surprising that in Japan corruption is important problem. What is also important, however, is the fact that dysfunctional relationships between large, corporate donors and political parties were and are fundamental factors influencing economic policies of successive governments.

Финансирование политической деятельности в Японии – очерк регулирования и политической практики

В статье представлены реалии системы финансирования политических партий в Японии, ее истоки, эволюция и современное состояние в контексте политических, общественных и экономических изменений. Описывается влияние общественного строя на формы партийной системы, в частности на формирование системы фракций в Либерально-демократической партии Японии, и их последствия как увеличение расходов связанных с проведением избирательных кампаний, которые, в свою очередь, привели к созданию очень тесных отношений между крупными институциональными донорами, особенно корпоративного характера, и политиками. Эффектом этих связей является, прежде всего, дальнейшее увеличение стоимости избирательных кампаний, а также глубокая структурная коррупция. В общей перспективе, все эти факторы частично ответственны за закрытие японских рынков для импорта товаров (за исключением сырья), а также поддержание сильной позиции ЛДПЯ.

Le financement des activités politiques au Japon – l'introduction au régime de réglementation et à la pratique politique

Ce texte présente les réalités du système de financement des partis politiques au Japon, ses origines, sa dynamique et son état actuel, dans le contexte des réformes politiques, sociales et économiques dans le pays. L'auteur décrit l'impact du régime politique sur la forme du système des partis politiques, en particulier il se réfère à la formation du système de fractions au sein du Parti libéral démocrate du Japon (PLDJ) et à ses conséquences pour la croissance des coûts liés à la conduite des campagnes électorales, qui à son tour ont conduit à établir des relations étroites entre les grands donneurs institutionnels et les politiciens. Parmi les effets de tels liens il y a avant tout une nouvelle augmentation des coûts des campagnes électorales et une corruption structurelle profonde. En général, tous ces facteurs sont en partie responsables de la fermeture des marchés japonais pour les produits importés (hors matières premières), ainsi que du maintien d'une position forte par PLDJ.